

ПРИПАДНИЦИ ЛГБТ ЗАЈЕДНИЦЕ У ОКВИРУ ЧЛАНА 10 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАШТИТИ ЉУДСКИХ ПРАВА

Дарко Димовски, Иван Илић, Катарина Момировић

Универзитет у Нишу, Правни факултет, Трг Краља Александра 11, 18 105 Ниш, Србија,
darko@prafak.ni.ac.rs

САЖЕТАК

Иако живимо у времену нормализације пропагирања права припадника ЛГБТ заједнице, проблеми са којима се суочава ова заједница и даље су бројни. Као последица историје овог питања и константног испољавања предрасуда, насиља и дискриминације, припадници ЛГБТ заједнице постали су мањина којој су права из Конвенције посебно угрожена. Аутори су се у овом раду посветили специфичном пољу кршења права припадника ЛГБТ заједнице гарантованих чланом 10 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, која се неизоставно посматрају кроз призму дискриминације. Ради повезивања теорије и прокламованих права са опсегом и проблемима који се јављају у реалним животним ситуацијама, аутори су део рада посветили приказу и анализи праксе Европског суда за људска права у погледу постојања повреде члана 10 Конвенције. У раду су представљени закључци о честим и типичним повредама права припадника ЛГБТ заједнице, стручна критика аргумената држава против којих су поднете представке Европском суду, као и анализа ставова Европског суда.

Кључне речи: ЛГБТ заједница, Европски суд за људска права.

Увод

Слобода изражавања се често посматра као један од темеља демократског друштва. Међутим, она није апсолутна и трпи ограничења у одређеним ситуацијама, нпр. у случају клевете, објављивања информација о нечијем приватном животу или у случају екстремног говора. Наиме, у члану 10 Европске Конвенције о заштити људских права и основних слобода (у даљем тексту Конвенција) прописано је да свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и биоскопских предузећа. Уједно, слобода изражавања може бити ограничена ако је то неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, 1950).

Припадници сексуалних мањина су жртве повреде различитих права прописаних у Конвенцији. Као резултат њихове историје и константног испољавања предрасуда, насиља и дискриминације, припадници ЛГБТ заједнице постали су мањина којој су права из Конвенције посебно угрожена. Припадници сексуалних мањина могу бити жртве повреде свих права из Конвенције, али ћемо се у конкретном случају фокусирати на анализу праксе Европског суда за људска права (у даљем тексту Суд) у погледу постојања повреда члана 10 тачније слободе изражавања у којој су се као апликанти јавили припадници сексуалних

мањина или у којима је до мешања у слободу изражавања дошло уз примену става 2 члана 10 Конвенције услед напада на права припадника ЛГБТ заједнице.

ПРИПАДНИЦИ ЛГБТ ЗАЈЕДНИЦЕ У ПРАКСИ СУДА У ВЕЗИ ЧЛАНА 10 КОНВЕНЦИЈЕ

У предмету *Mladina D.D. Ljubljana v. Slovenia* (Врховни суд Словеније [BCC,] Rev. 20981/10). Суд је разматрао повреду члана 10 Конвенције. Наиме, као апликант се јавила компанија под називом Младина Д.Д. из Љубљане. Ова приватна компанија је издавач недељника "Младина". У јуну 2005. године издавач апликанта објавио је чланак оштро критикујући парламентарца због његовог примедбе и нарочито вођење током парламентарне расправе о законском признавању истополне везе. Народни посланик је изразио мишљење да су хомосексуалци углавном непожељни, било да се ради о деци, истополним паровима или родитељима. Том приликом је имитирао хомосексуалног човека, који долази по своју децу из школе, користећи женски говор и гестикулацију. Аутор чланка описао је понашање парламентарца као "мождани банкрот", који је у земљи са ограниченим људским ресурсима не би могли наћи посао чак ни као школски домар.

У августу 2005. године парламентарца је покренуо поступак против издавача тврдећи да чланак је био увредљив и нанео му озбиљну невољу. Словеначки судови су, признајући важност издавачке слободе изражавања и његово право да критикује парламентарца, сматрао је да је "мождани банкрот" увредљива, те представља лични напад. Издавачу је наложено да плати 2.921,00 евра одштете парламентарцу.

Позивајући се на члан 10 Конвенције, подносилац представке се жалио да су одлуке националних судова, наређујући му да плати одштету парламентарцу за примедбе објављене у његовом часопису о његовом контроверзном и хомофобичном понашању у парламентарној расправи, нарушиле његово право на слободу изражавања. Посебно се жалио да национални судови нису били вољни да утврде постојање штетних, хомофобичних стереотипа, при чему нису узимали у обзир да је преувеличани, сатирични стил чланка био реакција на контроверзно понашање народног посланика.

Суд је утврдио да су одлуке националних судова, на које се жалио издавач подносиоца представке, представљале мешање прописано словеначким правом, уз остваривања права издавача у погледу слободе изражавања. Питање се, међутим, окренуло томе да ли је до тога дошло оправдано да би било „неопходно у демократском друштву“ за заштиту угледа и права других. Суд је појаснио да, док се од новинара тражи да поштују одређене границе, у посебно с обзиром на углед и права других, они ипак имају обавезу да се шире информације и идеје о свим стварима од јавног интереса. Стога је било неопходно заштитити конкурентске интереси слободе изражавања, с једне стране, и права других, с друге стране. Границе, поновио је Суд, прихватљиве критике биле су шире у погледу политичара, нарочито кад је и сам давао контроверзне јавне изјаве, него што се тиче других грађана.

Суд је закључио да национални судови нису утврдили било какву хитну друштвену потребу за постављањем заштите угледа парламентарца изнад права издавача на слободу изражавања, посебно тамо где се постављало питање од јавног интереса. Оба контекста у којима је изјава „мождани банкрот“ направљена (интензивна политичка расправа без већег ограничења) и стил коришћен у чланку (који одговара сопственом понашању парламентарца) није био довољно разматран од стране националних судова. Гледано у том светлу, спорна изјава није била неовлашћени лични напад на парламентарца. Уместо тога, изјава је била контра одговор на јавне примедбе парламентарца и нарочито његово понашање које би се могло сматрати као исмејавање хомосексуалаца и промовисање негативних стереотипа.

Суд је поновио да постоји висок прелазни праг при покушају да се ограничи право на слободу изражавања у контексту политичке расправе, посебно о питању од јавног интереса. Заиста, „политички иницијатива“ често се може прелити у личну сферу; такве су биле

опасности политике и слободна расправа о идејама које су гаранција демократског друштва. Национални судови стога нису успели да успоставе праведну равнотежу између конкурентских интереса заштите парламентарца из клеветничких примедби и права издавача на слободу изражавања. Дакле, уплитање није било „неопходно у демократском друштву“ и као такво, значило је да су домаћи судови прекршили права апликанта из члана 10 Конвенције.

Члан 10 Конвенције разматран је и у предмету *Kaos GL v. Turkey* (Врховни суд Турске [ВСТ], Rev. 4982/07) Подносилац пријаве је турско удружење познато под називом „Каос културно истраживање и солидарно удружење за гејеве и лезбијке“ (*Kaos Gei ve Lezbiyen Kulturel Arastirmalar ve Daianisma Dernegi*), са седиштем у Анкари. Његов циљ је промовисање права ЛГБТ популације у Турској. Дана 21. јула 2006. године, главни тужилац у Анкари, на основу члана 25 [1] Закона о штампи, запленио је три примерка броја 28 часописа Каос ГЛ пре његовог објављивања. У конкретном броју садржани су чланци и интервјуи о порнографији везани за хомосексуалност, са повремено илустрованим експлицитним сликама. Истог дана кривични суд првог степена, на захтев надлежног тужиоца је наредио заплону 375 примерака броја 28 часописа, при чему је покренута кривична истрага. Тај суд је сматрао да су садржај неких чланака и неке објављене слике биле у супротности са принципом заштите јавног морала. Каос ГЛ удружење се жалило против те одлуке кривичном суду у Анкари, који је одбацио жалбу.

Даље, главни тужилац у Анкари оптужио је г. Умута Гунера (*Umut Güner*), председника подносиоца представке и главног уредника часописа Каос ГЛ, да је објављивањем експлицитних слика путем часописа, извршио кривично дело кажњиво на основу члана 226. став 2. Кривичног законика. Сматрао је да слика репродукована на страници 15 заплењеног броја, која приказује сексуални чин два мушкарца, чији су сексуални органи били видљиви, била јасно непристојна и порнографска. Године 2007, надлежни суд у Анкари је ослободио господина Гунера оптужби. Наиме, надлежни суд је сматрао да нису сви елементи бића кривичног дела били испуњени, јер су примерци часописа одузети пре него што су могли да се дистрибуирају. Кривични суд наредио је и враћање 378 примерака заплењеног часописа оптуженом, кад је одлука постала правноснажна. Касациони суд је 2012. године потврдио пресуду кривичног суда првог степена. Позивајући се на члан 10 Конвенције, апликант се жалио на заплону броја 28 часописа Каос ГЛ, као и на кривични поступак покренут против председника удружења и главног уредника часописа.

Процењујући да ли је мешање прописано законом, Суд је приметио да су домаће власти заплениле примерке броја 28 часописа Каос ГЛ у складу са чланом 28 Устава и члана 162 Законика о кривичном поступку. Даље, Суд је приметио да је легитимни циљ био да се заштити јавни морал. Што се тиче да ли је уплитање било „неопходно у демократском друштву“, Суд је размотрио разлоге, које је дао домаћи суд, и закључио да је у овом случају из одлука домаћих судова немогуће утврдити разлог зашто је дати чланак или одређена слика у броју 28 часописа Каос ГЛ нарушио јавни морал. Заправо, ништа није било у одлуци првостепеног кривичног суда о одузимању часописа који сугеришу да је судија детаљно испитао постојање компатибилности са заштитом јавног морала. Ни одлука кривичног суда да одбије жалбу против одлуке о одузимању није садржала релевантне детаље или образложење. Сходно томе, Суд је сматрао да је аргумент заштите јавног морала као основ за доношење одлуке о заплени представљао неразуман начин, те није био довољан да оправда одлуку о одузимању свих копије броја 28 часописа током више од пет година.

Суд је тада урадио сопствену анализу оспорене публикације и констатовао да би се, с обзиром на садржај чланака, који се тичу сексуалности ЛГБТ заједнице и порнографија, као и експлицитну природу неких слика, издање броја 28 часописа Каос ГЛ могло сматрати публикацијом посебно усмереном на одређену друштвену категорију. Ипак, Суд је био спреман да прихвати да су мере предузете за спречавање приступа одређеним групама појединаца - посебно малолетници - у овој публикацији можда задовољене хитне друштвене потребе која се огледа у потреби заштитити сензибилитета дела шире јавности. Суд је,

међутим, приметио да је било неоправдано спречити приступ широј јавности оспореном броју часописа. Наглашено је да домаће власти нису покушале спровести било какву превентивну меру мање оштру од одузимања свих примерака конкретног броја. Таква мера би, на пример, могла да укључи забрану продаје часописа особама млађим од 18 година или ако је потребно посебно паковање са упозорењем за малолетнике или чак повлачење публикације из киоска за новине, али не одузимање претплатничких примерака.

Чак и са чињеницом да је споран број часописа заплешен, копије су могла да се дистрибуирају после повратка одузетих примерака, што значи после пресуде Касационог суда од 29. фебруара 2012. године, праћено упозорењем да часопис садржи материјал неподобан за лица млађа од 18 година. С тим у вези Суд је пресудио да се конфискација копије часописа и кашњење од пет година и седам месеци у дистрибуцији публикације не могу се сматрати пропорционалним циљевима. Суд је стога пресудио да је заплена свих примерака броја 28 часописа Каос ГЛ представљала несразмерно ометање остваривања права асоцијације подносиоца представке на слободу изражавања и није била "неопходна у демократском друштву" у смислу значења члана 10 Конвенције. Стога је дошло до кршења члана 10 Конвенције.

Још један занимљив случај у вези повреде члана 10 Конвенције је *Bayev and Others v. Russia* (Врховни суд Русије [BCP], Rev. 67667/09, 44092/12 и 56717/12). Подносиоци представке, Николај Бајев (Nikolay Bayev), Алексеј Киселев (Aleksey Kiselev) и Николај Алексејев (Nikolay Alekseyev) су геј активисти. Живе у Москви и Гриази. Уведени у почетку на регионалном нивоу 2003. и 2006. године, а затим на савезном нивоу у 2013. години, закони о забрани такозване „пропаганде хомосексуалности“, према подносиоцима представки, заправо представљају потпуну забрану готово сваког јавног спомена хомосексуалности. Закон о прекршајима, измењен је током 2013. године, како би се посебно забранила „промоција нетрадиционалног сексуалног односа међу малолетницима,... стварајући искривљену слику социјалне еквиваленције традиционалних и нетрадиционалних сексуалних односа.“

У знак протеста против ових закона, три подносиоца представке су организовала демонстрације између 2009. и 2012. године. Први протест одржан је испред средње школе у Рјазану (Ryazan), затим дечије библиотеке у Архангелску (Arkhangelsk) и на крају испред управне зграде у Санкт Петербургу (St. Petersburg). Држали су транспаренте на којима је писало да је хомосексуалност природна и да не представља перверзију. Сви подносиоци пријава су накнадно проглашени кривим за учињене прекршаје на новчане казне. Уложили су жалбу, али безуспешно. Уједно, жалбе су поднели Уставном суду, али ни оне нису биле успешне. Подносиоци представке посебно су оспориоли компатибилност нових закона са Уставом, а нарочито са принципом једнаког третмана и слободе изражавања. У својим одлукама Уставни суд у суштини је утврдио да је забрана била оправдана на основу заштите морала, позивајући се посебно на потенцијалну опасност „стварања искривљеног утиска друштвене једнакости традиционалних и нетрадиционалних брачних односа“, што доводи до тога да деца ступе у нетрадиционалне сексуалне односе.

Позивајући се на члан 10 и члан 14 Конвенције, подносиоци представке су се жалили на забрану јавних изјава које се тичу идентитета, права и социјалног стања статуса сексуалних мањина, наводећи да је био дискриминирајући. Апликанти су посебно истакли да су осуђени за прекршаје због приказивања тривијалних и неувредљивих банери. Они су такође истакли општи утицај забране на њихов свакодневни живот, и то не само у погледу спречавања да се залажу за ЛГБТ права, већ и због тога што је дата ситуација захтевала да прикрију своју сексуалну оријентацију кад год је малолетник био присутан. Њих тројица су се обратили Суду 9. новембра 2009. године и 2. јула 2012. године.

Како је Влада признала, управни поступак против подносилаца пријава представљао је мешање у њихову слободу изражавања. При одлучивању да ли је мешање било оправдано, Суд је одлучио да процену усредреди на неопходност забране промоције хомосексуалности (и нетрадиционалних сексуалних односа) међу малолетницима у Русији. Прво, Суд је одбацио тврдњу Владе да је регулисање јавне расправе о ЛГБТ питањима оправдана

потребом да се заштити морал. Уочила је тврдњу Владе да већина Руса не одобрава хомосексуалност, што се углавном сматрало супротним традиционалним породичним вредностима. Међутим, Влада није успела да покаже како би слобода изражавања у погледу ЛГБТ питања девалвирала или на други начин негативно утицала на стварне и постојеће „традиционалне породице“ или компромитовала њихову будућност. Заправо, Суд је упорно одбијао да подржи политику и одлуке које отелотворују предиспонирану пристраност хетеросексуалне већине против хомосексуалну мањине. Тренутно законодавство је пример такве предиспониране пристрасности, недвосмислено истакнуто домаћим тумачењем и примењивањем, а оличено у формули као што су „стварање искривљене слике/утицака друштвене једнакости традиционалних и нетрадиционалних сексуалних/брачних односа“.

Супротно томе, постојао је јасан европски консензус о признавању права појединаца да се отворено идентификују као геј, лезбијка или било који други припадник сексуалне мањине, и да промовишу своја права и слободе. Суд такође није прихватио остале аргументе, које је изнела Влада, а то је заштита здравља и права других (посебно малолетника који су морали бити заштићени од ризика да буде подстакнути да усвоје другачију сексуалну оријентацију), као основ оправдања ограничавање слободе говора о истополним везама. Управо супротно, такве мере ће вероватно бити контрапродуктивне.

Што се тиче ризика за јавно здравље, ширење знања о питањима пола и родног идентитета и подизање свести о повезаним ризицима као и о методама заштите, било би важно неизоставан део кампање за превенцију болести и опште политике јавног здравља. У погледу ризика од „претварања“ малолетника у хомосексуалце, Суд је утврдио да Влада није била у могућности да пружи објашњење механизма којим би малолетник могао бити заведен у „хомосексуални начин живота“, а камоли на научно утемељен доказ да је нечија сексуална оријентација или идентитет подложна променама под спољним утицајем. Штавише, подносиоци представке нису демонстрирали своје интеракције са малолетницима, нити су се њима улазили у њихов приватни простор. Ништа на њиховим транспарентима није било нетачно, сексуално експлицитно или агресивно; нити су њихове поруке могле да се тумаче као позив за подучавање о родним питањима. Заиста, у мери у којој су малолетници, који су били сведоци кампање подносилаца представке, били изложени идејама о разноликости, једнакости и толеранцији, усвајање тих ставова могло би да погодује само друштвеној кохезији.

Суд је такође указао на нејасност терминологије која се користи у дотичним законским одредбама и потенцијално неограничен обим њихове примене. Те законске одредбе су стога биле отворене за злоупотребе, што је доказано у случајевима подносилаца представке. Тако је један од подносилаца представке кажњен новчаном казном због одржавања демонстрација испред градске управе Санкт Петербурга, јавног места које није посебно намењено малолетницима. То је очигледно значило да је случајно или потенцијално налажење малолетника на било ком месту одржавања демонстрација представљало прекршај. Даље, чак и такве изјаве као „хомосексуалност није перверзија“, а „хомосексуалност је природна“ сматрало се да није довољно неутралан, те да доприноси промовисању хомосексуалности. Пре свега, усвајањем таквих закона Суд је утврдио да су власти појачале стигму и предрасуде, чиме су охрабрили хомофобију, која је била неспојива са вредностима - једнакост, плурализам и толеранција - демократског друштва. Суд је стога закључио да су усвајањем различитих општих мера, као и њиховом применом на подносиоце представке, руске власти прекорачиле маргину слободне процене, коју су имали према члану 10 Конвенције да ограниче слободу говора. Стога је дошло до кршења члана 10.

У предмету *Vejdeland and Others v. Sweden* (Врховни суд Шведске [ВСШ], Rev. 1813/07) радило се о томе да су апликанти Тор Фредрик Вејделанд (Tor Fredrik Vejdeland), Матиас Харлин (Mattias Harlin), Бјорн Танг (Björn Täng) и Никлас Лундстром (Niklas Lundström) тврдили да их је Врховни суд осудио због агитације против националних или етничких група чиме је дошло до кршења њихове слободе изражавања под чланом 10

Конвенције. Даље су тврдили да су кажњени без законског основа, што је довело до кршења члана 7 Конвенције.

Господин Вејделанд живи у Гетеборгу (Gothenburg), а остали подносиоци представке живе у Сундсвалу (Sundsvall). У децембру 2004. године подносиоци представке су, заједно са још три особе, прешли на горњи део средње школе и поделили отприлике стотину летака од стране организације звана Национална омладина, остављајући их у ормарима ученика или на њима. Директор школе је интервенисао и натерао их да напусте просторије. Изјаве у лецима, посебно тврдње да је хомосексуалност била „девијантна сексуална распрострањеност“, те да је хомосексуалност имало морално деструктивни утицај на основ друштва“ и да је оно било одговорно за развој ХИВ-а и АИДС-а, биле су крајње дискутабилне. Подносиоци представке су тврдили да нису намеравали да изразе презир према хомосексуалцима као групе. Уједно, они су навели да је сврха њихове активности била покретање дебате о недостатку објективности у образовању у шведским школама. Окружни суд је утврдио намера подносилаца представке била је да изрази презир према хомосексуалцима и осудио их на подстрекавање насиља против националне или етничке групе. Оптужбе против подносилаца представке су одбијени у жалби, на основу тога што би осуђујућа пресуда била кршење њиховог права на слободу изражавања загарантовано Конвенцијом.

Врховни суд је 6. јула 2006. године је донео осуђујућу пресуду против подносиоца представке због агитације против националне или етничке групе. Већина судија је утврдила да ученици нису имали могућност да одбију летке и да је сврха снабдевање ђака с аргументима за расправу могао се постићи без увредљивих изјава о хомосексуалцима као групе. Прва три подносиоца представке добили су условне осуде са новчаним казнама од отприлике 200 до 2.000 евра, док је четврти апликант осуђен условно.

Подносиоци представке су осуђени због пропагирања насиља против националне или етничке групе у складу са шведским Кривичним закоником. Суд је стога сматрао да мешање у њихову слободу изражавања било је довољно јасно и предвидљиво и стога је "прописано законом" у смислу Конвенције. Мешање је било служио легитимном циљу. Као легитимни циљ се јавила, у складу са ставом 2 члана 10 Конвенције, заштита угледа и права других. Суд се сложио с Врховним судом да, чак и ако је циљ подносилаца захтева била да започну расправу о недостатку објективности образовања у шведским школама прихватљив циљ, требало је обратити пажњу на формулацију летака. Према написима, хомосексуалност је била „девијантна сексуална распрострањеност“, имала „морално деструктивну способност утицај “на друштво, те је био одговоран за развој ХИВ-а и АИДС-а. У лецима је даље тврђено да је „хомосексуални лоби“ покушао да умањи педофилију. Ове изјаве су представљале озбиљне и предрасудске наводе, чак и да их није било директан позив на дела мржње. Суд је нагласио да је дискриминација заснована на сексуалној оријентацији била озбиљна колико и дискриминација на основу „ресе, порекла или боје коже“.

Иако је признао право подносилаца представке да изнесу своје идеје, Врховни суд је сматрао да су изјаве у лецима биле непотребно увредљиве. Уједно, нагласио да су подносиоци представке наментули летке ђацима тако што су им дали у руке или су их остављали у њиховим ормарима. Суд је приметио да су ђаци били под утиском и осетљивог узраста и да се дистрибуција летака одвијала у школи коју не похађа ниједан од апликаната, при чему нису имали слободан приступ школи. Тројици подносилаца представке изречене су условне казне у комбинацији са новчаним казнама са приближно 200 ЕУР до 2.000 ЕУР, а четврти подносилац представке је условно осуђен. Суд није утврдио да су ове казне претеране у околностима као за кривично дело за које су осуђени извршили предвиђена казна затвора до две године. Суд је стога сматрао да је мешање у право на слободно изражавање апликаната од стране шведских власти било разумно, јер је право на слободу изражавања било неопходно у демократском друштву ограничити ради заштите угледа и права других. Суд је закључио да није било кршења члана 10 Конвенције. Узимајући у обзир став Суда за члан 10 да поступање је било прописано законом у смислу Конвенције,

Суд је прогласио приговор подносилаца представке по члану 7 недопуштен је као очигледно неоснован.

Битно је напоменути да се ова пресуда користи као основ за одлучивање да ли је неки говор легитиман или спада у категорију екстремних. Наиме, невладина организација, која се бави заштитом слободе изражавања, под називом 19 направила је листу фактора на основу којих се процењује да ли је говор екстреман или не. Један од тих фактора је публика (Article 19, 2012). Овај случај смо навели, јер се он користи као пример приликом образлагања публике као фактора на основу којег се одлучује о постојању екстремног говора.

Суд је у свом образложењу навео да ђаци “нису имали могућност да одбију да прихвате” летке, што указује на примену стандарда “заробљене публике”, који је развијен у америчкој пракси. Под заробљеном публиком се подразумева публика која налази у безизлазној ситуацији и која је „бомбардована“ информацијама које су увредљиве за њене поједине делове. Интересантно је споменути издвојено мишљење судије Зупанчича. Он је у свом издвојеном мишљењу истакао да ако би исте поруке биле објављене у водећим шведским новинама, оне вероватно не би биле предмет кривичног гоњења (Димовски, & Анђелковић, 2016).

Пре случаја *Vejdeland*, овај стандард је био примењен од стране мањине судија у предмету *Feret v. Belgium* (Врховни суд Белгије [ВСБ], Rev. 15615/07). За већину судија, отежавајући фактор за подносиоца представке у овом случају је била и чињеница да је садржај са летака, за које је подносилац представке осуђен, такође био доступан на веб-сајту, што је чинило утицај ових порука јачим. У одговору на то, мањина судија је у издвојеном мишљењу истакла да је садржај са веб-сајта могао бити преузет само од стране оних који су активно тражили такву врсту информација. Стога се не може рећи да су овакве идеје, њиховим стављањем на веб-сајт, биле наметнуте било којој публици. Годину дана након одлуке у предмету *Vejdeland*, у предмету *Vona v. Hungary* (Врховни суд Мађарске [ВСМ], Rev. 35943/10), Суд се и експлицитно позвао на стандард “заробљене публике”. Суд је истакао да су маршеви апликантске организације у селима са ромском популацијом имали ефекат застрашивања становништва, нарочито због тога што је становништво било у својим кућама и, као такво, представљало „заробљену публику“ (Димовски, & Анђелковић, 2016).

ЗАКЉУЧЦИ

Приказани инсерти из праксе Суда, у случајевима који се тичу поштовања права припадника ЛГБТ популације из члана 10 Конвенције у којима се, као подносиоци представки, јављају представници ЛГБТ заједнице или у којима је дошло до мешања државе на основу става 2 члана 10 Конвенције зато што апликант вређа припаднике ЛГБТ заједнице, представљају неке од типичних проблема с којима се ова заједница суочава приликом уживања слободе изражавања. На основу представљених случајева можемо закључити да постоје различите ситуације у којима је Суд морао да утврђује да ли постоји кршење члана 10 Конвенције у чијој основи се налази постојање предрасуда већинског становништва према припадницима ЛГБТ заједнице.

Наиме, животне ситуације припадника ЛГБТ заједнице у вези права на поштовања слободе изражавања су толико различите, да су аутори одлучили да представе оне најкарактеристичније како бисмо указали на типичне проблеме. На основу наведеног можемо закључити да је основано очекивати да ће се и у будућности јављати овакви случајеви без обзира колико поједине државе раде на спречавању ширења хомофобичних говора, као и случајева у којима се ускраћује слобода изражавања припадницима дате заједнице. Поједине државе, попут Русије, су донеле нормативни оквир у којима се забрањује пропагирање права хомосексуалаца, што знатно отежава њихов положај. Пратећи и проучавајући праксу Суда, јасно је да није лако направити дистинкцију и јасну границу између права на слободу изражавања и заштиту права припадника ЛГБТ популације, али се увек мора имати у виду да су сви поступци и говори чији је циљ да охрабре хомофобију, неспојиви са вредностима демократског друштва - једнакост, плурализам и толеранција.

ЛИТЕРАТУРА

- Article 19. (2012). Prohibiting incitement to discrimination, hostility or violence. Retrieved May 10, 2021, from <https://www.refworld.org/pdfid/50bf56ee2.pdf>
- Dimovski, D., & Anđelković, L. (2016). Factors of differentiation between extreme speech and legitimate expression in comparative case-law, *Facta universitatis. Series Law and Politics*, 14(1).
- Evropski sud za ljudska prava. (1950). Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Preuzeto 14. april 2021. sa http://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/dokumenti/default.aspx?id=1474&langTag=bs-BA
- Vrhovni sud Belgije, Rev. 15615/07, (16.07.2009). *Feret v. Belgium*.
- Vrhovni sud Mađarske, Rev. 35943/10., (09.07.2013). *Vona v. Hungary*.
- Vrhovni sud Rusije, Rev. 67667/09, 44092/12 and 56717/12, (20.06.2017). *Bayev and Others v. Russia*.
- Vrhovni sud Turske, Rev. 4982/07, (21.07.2016). *Kaos GL v. Turkey*.
- Vrhovni sud Slovenije, Rev. 20981/10, (17.04.2014). *Mladina D.D. Ljubljana v. Slovenia*.
- Vrhovni sud Švedske, Rev. 1813/07, (05.09.2012). *Vejdeland and Others v. Sweden*.

MEMBERS OF THE LGBT COMMUNITY UNDER ARTICLE 10 OF THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Darko Dimovski, Ivan Ilić, Katarina Momirović

University of Niš, Faculty of Law, Trg Kralja Aleksandra 11, 18 105 Niš, Serbia,
darko@prafak.ni.ac.rs

ABSTRACT

Although we live in a time of normalization of the promotion of the rights of members of the LGBT community, the problems faced by this community are still numerous. As a consequence of the history of this issue and the constant manifestation of prejudice, violence and discrimination, members of the LGBT community have become a minority whose rights under the Convention are particularly endangered. In this paper, the authors focus on the specific field of violations of the rights of members of the LGBT community guaranteed by Article 10 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which are inevitably viewed through the prism of discrimination. In order to connect the theory and proclaimed rights with the scope and problems that arise in real life situations, the authors devoted part of the paper to the review and analysis of the case law of the European Court of Human Rights regarding the violation of Article 10 of the Convention. The paper presents conclusions on frequent and typical violations of the rights of members of the LGBT community, expert criticism of the arguments of the states against which applications have been submitted to the European Court, as well as an analysis of the stand of the European Court.

Keywords: LGBT community, European Court of Human Rights.